

9.Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Şiirde Uyak Kafiye Redif İç Kafiye Konu Anlatımı

Kafiye Mısra sonlarındaki yazılışları ve okunuşları aynı, anlamları ve görevleri farklı kelimelerin, eklerin benzerliğine kafiye denir.

Kafiye Nasıl Bulunur? Bir şiirde kafiyeyi bulmak için öncelikle şiirin mısraları arasındaki ses uyumu bulunur. Bunun için her mısraın son kelimesinden başlanarak benzer olan kelime ve ekler işaretlenir. Aynı anlam ve görevdeki ek ve kelimeler ayrılır. Bunlar rediftir. Geri kalan, aynı anlam ve görevde olmayan sesler kafiye olarak alınır.

Örnek

Bizim elde bahar olur, yaz olur.

Göller dolu ördek olur, kaz olur.

Sevgi arasında yüz bin naz olur.

Suçumu bağışla, ben sana kurban. (Ercişli Emrah)

-az =kafiye , olur=redif

Kafiye (Uyak) Çeşitleri

Yarım Kafiye Tek sesin benzeşmesi ile oluşan kafiye.

Örnek Kış gününde güller bitmez. Dalında bülbüller ötmez. - t =yarım kafiye , -mez=redif

Can arzular elim yetmez, Gönül selâm ister şimdi Karacaoğlan

Tam Kafiye İki sesin benzeşmesiyle oluşan kafiye.

Örnek Yollarda kalan gözlerimin nurunu yordum

Kimdir o, nasıldır diye rüzgârlara sordum

Hulyamı tutan bir büyü var onda diyordum

Yahya Kemal Beyatlı

Zengin Kafiye Üç ya da daha çok sesin benzeşmesi ile oluşan kafiye.

Örnek Baygın bir ihtizaz ile bi-huş akar dere, -ere zengin kafiye

Sahillerinde çocuklar uzanmış çemenlere... Orhan Seyfi Orhon

Cinaslı Kafiye Anlamları ayrı, fakat yazılış ve okunuşları aynı olan kelime ve kelime gruplarının mısra sonunda tekrarı ile oluşan kafiyedir.

ÖNEMLİ NOT Aynı kelimenin tekrarı rediftir, cinas değildir.

Örnek Dönülmez akşamın ufkundayız vakit çok geç

Bu son fasıldır ey ömrüm nasıl geçersen geç Yahya Kemal Beyatlı

Yukarıdaki dizelerde cinas "geç" sözcükleri arasında olmuştur. İlk dizedeki "geç " sözcüğü zaman anlamında; ikinci dizedeki "geç-" sözcüğü "hayatın devamı anlamında" kullanılmıştır.

Tunç Kafiye Kafiyeyi oluşturan sözcüklerden birinin diğerinin içinde geçmesine "tunç kafiye" denir.

Örnek Yokuşlar kaybolur çıkarız düze

Kavuşuruz sonu gelmez gündüze

Necip Fazıl Kısakürek

Bu beytin ilk dizesindeki "düz" sözcüğü, ikinci dizenin sonundaki "gündüz" sözcüğünün içinde aynı seslerle yer aldığından bu dizeler tunç kafiyelidir, "-e" ekleri rediftir.

Redif Mısra sonlarında yazılışları, okunuşları, anlamları ve görevleri aynı olan eklerin, kelime ve kelime gruplarının tekrar edilmesine "redif" denir.

ÖNEMLİ NOT Redif, şiirde, ek, sözcük, sözcük grubu veya dize halinde bulunabilir.

Örnek Susuz değirmenlerin ne ile döner çarkı

Kerem etmeyen beyin fakirden nedir farkı

Yukarıdaki beyitte, "ı" sesleri, İyelik eki olduğundan yani, her ikisinin de görevi aynı olduğundan rediftir.

Kelimenin köklerinde ise "ark" sesleri benzeştiğinden bunlar da zengin kafiyeyi oluşturur.

Örnek Kimsesiz hiç kimse yok, var herkesin bir kimsesi

Kimsesiz kaldım meded, ey kimsesizler kimsesi Fatih Sultan Mehmet (Avnî)

Yukarıdaki beyitte 'kimsesi' kelimeleri redif, ondan önceki 'r' sesleri ise zengin kafiyedir..

Örnek Dost dost diye nicesine sarıldım

Benim sâdık yârim kara topraktır

Beyhude dolandım boşa yorulдум

Benim sadık yârim kara topraktır Aşık Veysel Şatıroğlu

Bu şiirde, ikinci ve dördüncü dizeler aynen tekrar edilerek dize şeklinde redif yani nakarat yapılmıştır.

İç Kafiye (Seci) Cümlelerin ya da bir cümle içinde birden çok sözcüğün sonlarındaki ses

benzerliğine seci denir. Seci, nesirde kullanılan uyak olarak da tanımlanabilir. Özellikle Divan nesrinde secili anlatım bir amaç sayılmıştır.

Örnek Dost yolunda nistlik gerek, yâr önünde pestlik gerek; ten cübbesi çâk gerek, gönül evi pâk gerek.

Kafiye Anlayışları

a) Göze Göre Kafiye Anlayışı. Divan şairleri tarafından benimsenen kafiye anlayışıdır. Arap alfabesine göre çıkış noktaları birbirine yakın olan seslerin aynı ses sayılması bu anlayışta kafiye olarak kabul edilmez. Bu anlayışa göre dize sonlarında mutlaka aynı ses kullanılmalıdır.

Örnek Zerre-i nurundan iken muktebes

Mihr ü mehe etmek işaret abes abes → عبت muktebes → مکتبس

dizelerinin son sözcükleri Arap alfabesine göre iki ayrı harfle “se ve sin” yazıldığından kafiye olarak kabul edilmez. Göze göre kafiye benimsendiği için bu iki sesin görünüşleri birbirinden farklıdır.

b) Kulağa Göre Kafiye Anlayışı. Sadece ses benzerliğinin benimsendiği kafiyedir. Çıkış noktaları aynı olan sesler dize sonlarında tekrarlandığında kafiye kabul edilir. Örneğin; dize sonunda Arap alfabesinde “se” – “sin” veya “sin” – “sad” harfleri kafiyeli kullanılabilir. Ya da “ç” ve “ş” harfleri kafiyeli sayılabilir. İslamiyet’ten önceki dönemde, halk şiirinde ve tekke şiirinde, Servet-i Fünun ve sonraki tüm dönemlerde edebiyatımızda hâkim olan kafiye anlayışıdır.

Kafiye Şeması (Uyak Düzeni)

a. Düz Kafiye “aaaa”, “aaba”, “aaab”, “aabb”

Örnekler

Ben çektiğim kimler çeker - a Üstümüzden gelen boran kış gibi - a

Gözlerim kanlı yaş döker - a Şahin pençesinde yavru kuş gibi - a

Bulanık bulanık akar - a Seher sabahında rüya düş gibi - a

Dağlarım seliyim şimdi - b (Kul Mustafa) Çağırta bağırta aldı dert beni - b (Pir Sultan Abdal)